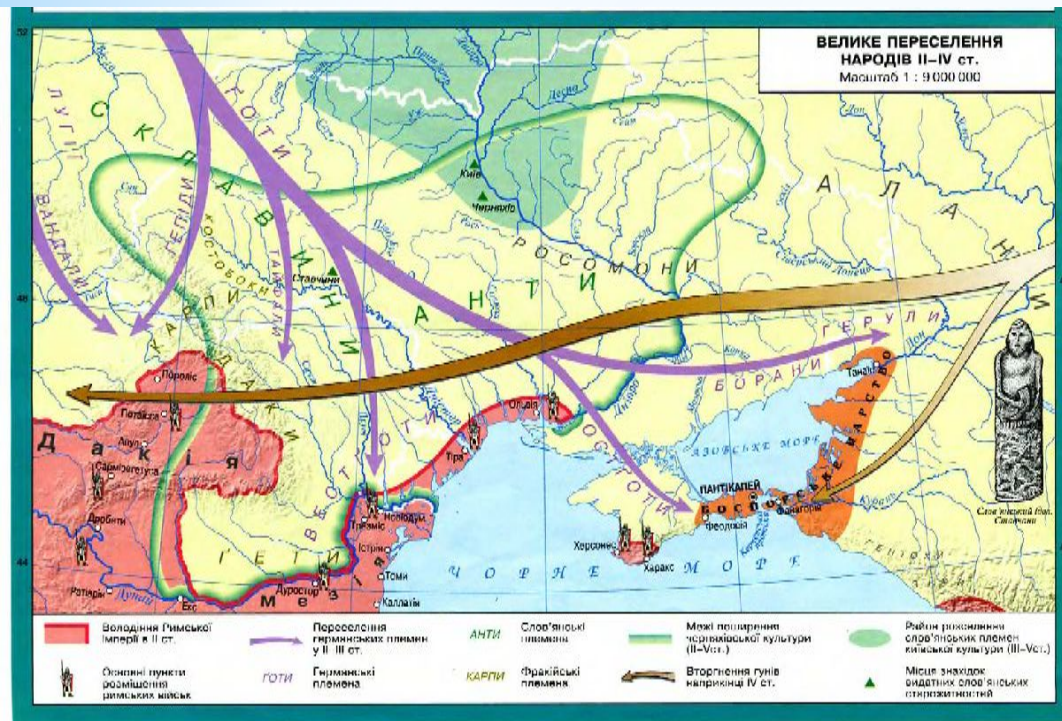

Походження слов'ян та їх розселення на території України

Велике переселення слов'ян — розселення слов'янських племен із їхньої прабатьківщини, розташованої між Дніпром і Віслою, на сусідні землі в V—VII ст.

На заключному етапі Великого переселення народів у VI—VII ст. головну роль у переселенських потоках стали відігравати слов'янські племена антів і склавинів. Із межиріччя Дніпра і Вісли вони рушили до Подунав'я. Звідти ці племена стали здійснювати регулярні напади на Константинополь та візантійські володіння на Балканах, які дістали назву Балканських війн. Після перших успішних походів слов'яни почали залишатися за Дунаєм, а на кінець VII ст. майже повністю оволоділи Балканським півостровом.

Розселення слов'ян відбувалося в складних умовах. У другій половині VI ст. важким ударом для них стала боротьба з кочовими племенами аварів, які з Азії спочатку переселилися до Північного Причорномор'я, а потім — на територію сучасної Угорщини, де й заснували свою державу — Аварський каганат. Тривалі аваро-слов'янські війни призвели до підкорення аварами склавинів, знесення, а потім розпаду антського об'єднання племен. Із 602 р. анти в історичних джерелах не згадуються. Назва склавини використовувалася досить часто стосовно племен, які в VII—IX ст. заселяли територію сучасної України. Уважають, що саме термін «склавини» з часом трансформувався в «слов'яни».

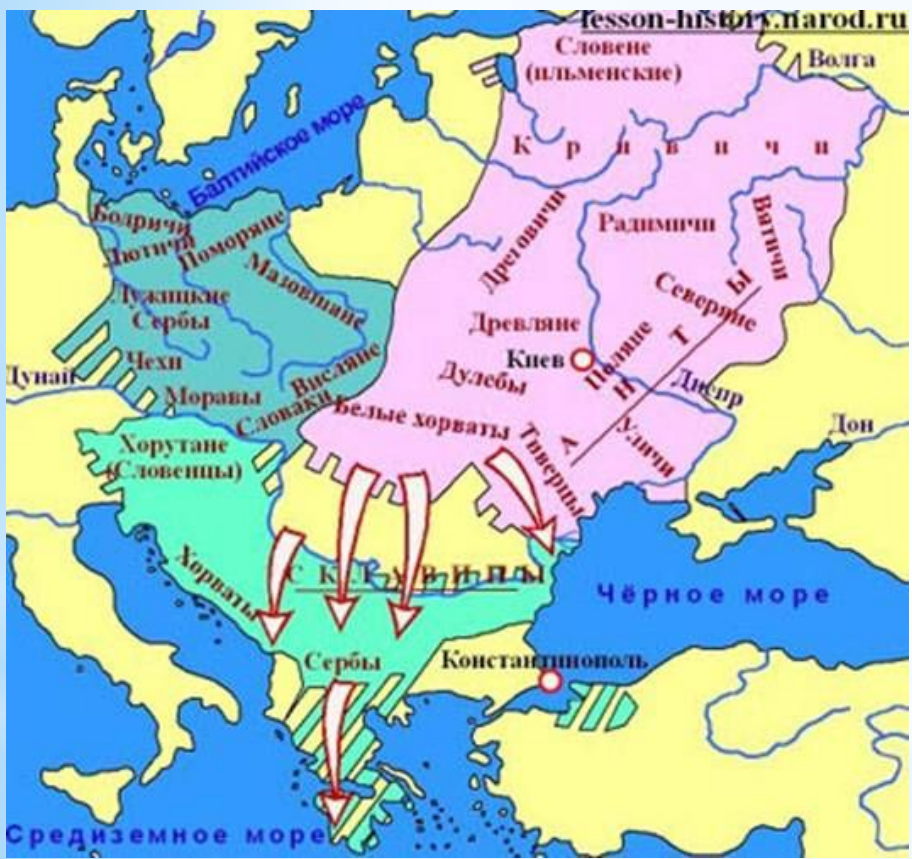
Венеди. Зарубинецька культура

Анти

Під час Великого переселення слов'ян одна їх частина залишилася на Балканському півострові, а друга рушила вгору за течією Дунаю і зайняла землі поряд з Ельбою (Лабою). Там вона зустрілася ще з одним переселенським потоком слов'янських племен, який прямував із межиріччя Вісли та Одера (Одри) на захід. На зламі VI—VII ст. слов'яни також активно просувалися на північ і північний схід, заселяючи землі, що належали балтійським та угро-фінським племенам.

Результатом Великого переселення слов'ян стало формування нових територіальних угруповань слов'ян, які заведено поділяти на східних, західних і південних.

Слов'яни		
Західні	Південні	Східні
<ul style="list-style-type: none"> ❖ поляки ❖ чехи ❖ словаки	<ul style="list-style-type: none"> ❖ серби ❖ хорвати ❖ словени ❖ боснійці ❖ чорногорці	<ul style="list-style-type: none"> ❖ поляни ❖ <u>сіверяни</u> ❖ древляни ❖ дуліби ❖ тиверці ❖ білі хорвати ❖ уличі ❖ словени ❖ кривичі ❖ в'ятичі ❖ радимичі ❖ полочани ❖ дреговичі

Завдання для роботи з контурною картою

1) Стрілками намалюйте шляхи розселення слов'ян.

2) Підкресліть різними кольорами і підпишіть назви:

А. українських племен;

Б. російських племен;

В. білоруських племен.

Використайте [таблицю](#), [карту](#), а також [історичні джерела](#).

поляни, древляни, сіверяни, тиверці, уличі, волиняни, дуліби й білі хорвати.

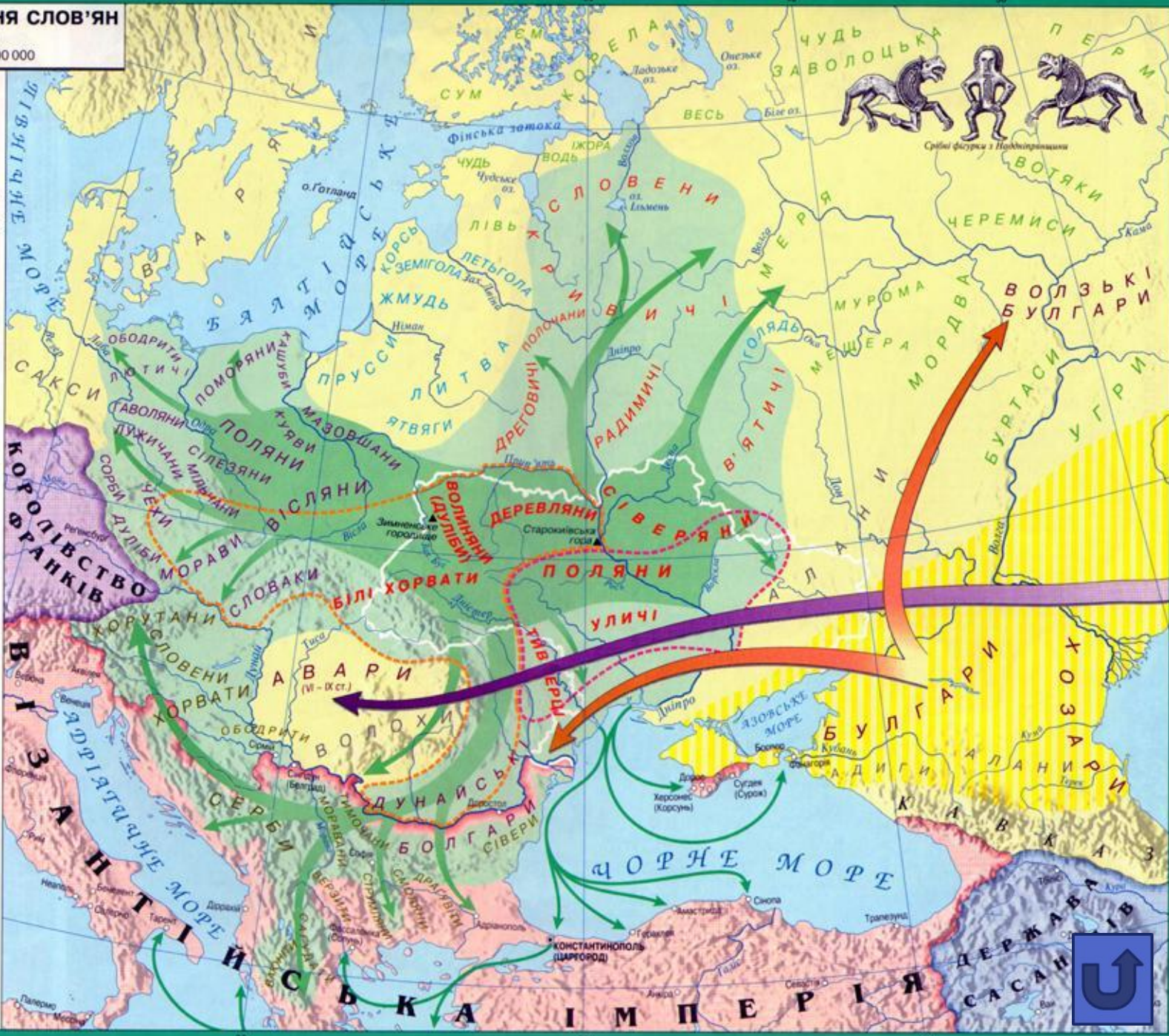
РОЗСЕЛЕННЯ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ ПЛЕМЕН У МЕЖАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ		
Племінне об'єднання	Територія розселення	Політичний центр
Поляни	середнє Подніпров'я, між річками Тетеревом і Россю	м. Київ
Древляни	південний басейн річок Прип'яті, Горині, західний берег Дніпра, північний басейн Тетерева	м. Іскоростень
Сіверяни	на схід від середньої течії Дніпра, басейн нижньої Десни, Сули, Псла і Ворскли аж до верхів'їв Сіверського Дінця	м. Чернігів, м. Новгород-Сіверський
Тиверці	між нижніми течіями Дністра і Прута аж до Чорного моря	фортеця Білгород над Дністром
Уличі	між нижнім Дністром, Південним Бугом (Богом) і Дніпром	місто-порт Олешня в пониззі Дніпра
Волиняни, дуліби, бужани	басейн р. Західний Буг	м. Волинь (Волень), м. Теревовля, м. Бужеськ
Білі хорвати	Карпати, басейн Верхнього Дністра	м. Ужгород

ВЕЛИКЕ РОЗСЕЛЕННЯ СЛОВ'ЯН V–VIII ст.

Масштаб 1 : 14 000 000

- Території, заселені слов'янами на початку нашої ери
- Напрямки розселення слов'ян у V–VIII ст.
- Морські походи слов'ян
- Район розселення антів (пеленківська культура V–VII ст.)
- Район розселення склавинів (пращака культура V–VII ст.)
- Старокиївська гора
- Найдавніші політичні центри східних слов'ян
- Кордони держав на 565 р.:**
  - Візантійської імперії
  - Королівства франків
  - Держави Сасанідів
  - Володіння Тюркського каганату (на 581 р.)
  - Переселення аварів у другій половині VI ст.
  - Переселення болгар у другій половині VII ст.
  - Території, заселені слов'янами на кінець VIII ст.
- Племена і союзи племен VII–VIII ст.:**
  - В'ЯТИЧІ східні слов'яни
  - ПОЛЯНИ східнослов'янські племена – предки українців
  - ВІСЛЯНИ західні слов'яни
  - СЕРБИ південні слов'яни
  - ЛИТВА балтійські племена
  - МЕРЯ фіно-угорські племена
  - АВАРИ тюркські племена
  - АЛАНИ інші

Словени

Кривичі

В'ятичі

Радимичі

Дреговичі

Полочане

Сл

Волиняни

Деревляни

Сіверяни

Поляни

Уличі

Білі хорвати

Тиверці

Терміни та поняття

Союзи племен — об'єднання кількох племен, які за певних умов ставали зав'язками державної організації.

Літопис — хронологічний послідовний запис історичних подій, зроблений їхнім сучасником.

Реконструкція поселення східних слов'ян (VIII-IX ст.). Реконструкція

„З Повісті минулих літ”

Походження і розселення слов'ян

...Слов'яни, прийшовши, сіли по Дніпру і назвалися полянами, а інші - деревлянами, бо осіли в лісах; а другі сіли межі Прип'яттю і Двіною і називалися дреговичами; а інші сіли на Двіні і назвалися полочанами - од річки, яка впадає в Двіну і має назву Полота; од сеї [річки] вони прозвалися полочанами. Слов'яни ж, [що] сіли довкола озера Ільменя, прозвалися своїм іменем - [словенами]; і зробили вони город, і назвали його Новгородом. А другі ж сіли на Десні, і по Сейму, і по Сулі і назвалися сіверянами. І так розійшовся слов'янський народ, а від його [імені] й дістали [свою] назву слов'янські письмена.

Коли ж поляни жили особно по горах сих [київських], то була тут путь із Варягів у Греки, а із Греків [у Варяги]: по Дніпру, а у верхів'ї Дніпра - волок до [ріки] Ловоті, а по Ловоті [можна] увійти в Ільмень, озеро велике. Із цього ж озера витікає Волхов і впадає в озеро Нево, а устя того озера входить у море Варязьке. І по тому морю [можна] дійти до самого Риму, а од Риму прийти по тому ж морю до Цесарограда, а від Цесарограда прийти в Понт-море, у яке впадає Дніпро-ріка. Дніпро ж витікає з Оковського лісу і плине на південь, а Двіна із того самого лісу вибігає і йде на північ, і входить у море Варязьке. Із того ж лісу витікає Волга на схід і вливається сімдесятьма гирлами в море Хвалійське. Тому-то із Русі можна йти по Волзі в Болгари і в Хваліси, і на схід дійти в уділ Симів, а по Двіні - у Варяги, а з Варягів - і до Риму, од Риму ж - і до племені Хамового. А Дніпро впадає в Понтійське море трьома гирлами; море це зовуть Руським. ...

...Поляни, що жили особно, як ото ми сказали, були з роду слов'янського і назвалися полянами, а деревляни теж [пішли] від слов'ян і назвалися древлянами. Радимичі ж і вятичі [походять] од ляхів. Бо було в ляхів два брати [один] Радим, а другий Вятко. І, прийшовши, сіли вони: Радим на [ріці] Сожу, [од якого] й прозвалися радимичі, а Вятко сів своїм родом на Оці, од нього прозвалися вятичі. І жили в мирі поляни, і древляни, і сіверяни, і радимичі, і вятичі, і хорвати. Дуліби тоді жили по Бугу, де нині волиняни, а уличі [й] тиверці сиділи по [другому] Бугу і по Дніпру; сиділи вони також поблизу Дунаю. І було множество їх, бо сиділи вони по Бугові й по Дніпру аж до моря, і єсть городи їх і до сьогодні. Через те називали їх греки „Велика Скіфія”.

*Сіверянські
жінки*

Полянська жінка

Деревлянин

Використанні джерела та матеріали:

1. Відзначення 900-річчя літопису "Повість минулих літ"[Електронний ресурс]/Відзначення 900-річчя літопису "Повість минулих літ«.

Режим доступу: http://shev.gov.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=8019&Itemid=208–

Дата доступу: 11.09.2017. – Назва з титулу екрану.

2. Давні слов'яни. [Електронний ресурс]/ Давні слов'яни. Режим доступу:

<http://ukrmap.su/uk-uh7/295.html> – Дата доступу: 10.08.2017. – Назва з титулу екрану.

3. Літопис руський з богом починаєм. Отче, благослови. [Електронний ресурс]/Літопис руський з богом починаєм. Отче, благослови. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/litop/lit01.htm> - Дата доступу: 10.08.2017. – Назва з титулу екрану.

4. Походження слов'ян. Основні концепції походження слов'ян. [Електронний ресурс]/Походження слов'ян. Основні концепції походження слов'ян. Режим

доступу: <http://istoryk.in.ua/pohodzhennya-slov-yan-osnovni-kontseptsiyi-pohodzhennya-slov-yan/>–

Дата доступу: 10.08.2017. – Назва з титулу екрану.